

Hajajätevesiasetuksen täytäntöönpanon tilannekatsaus

Erkki Santala

Suomen ympäristökeskus

Hajajätevesiasetuksen tärkeitä päivämääriä

- Asetus annettiin 11.6.2003
- Voimaantulo 1.1.2004
- Vaikutus uudisrakentamiseen alkoi heti
- Selvitykset oli tehtävä 1.1.2006 mennessä
- Jos ei vesi-WC:tä, selvitykselle aikaa 1.1.2008
- Vanhat kiinteistöt kuntoon 1.1.2014 mennessä
- Kohtuuttomissa tilanteissa kunta voi antaa jatkoaikaa asetuksen mukaan 4 vuotta, muutettu myöhemmin YSL:n muutoksella 5 vuodeksi kerrallaan

SYKE:n tilanneselvitys 2006/2007

- SYKE teki kaksi kyselyä asetuksen toteutumisen tilanteesta loppuvuodesta 2006 ja alkuvuodesta 2007
- Toinen kysely maataloille, toinen muille haja-asutusalueiden kiinteistönomistajille
- Vastausprosentit olivat kohtuullisen hyviä, mutta johtopäätökset oli silti tehtävä varovaisesti
- Raportoitu SYKE:n raportteja –sarjassa numerolla 24/2007 (Sanna Vienonen)

Hajajätevesihuollon tilanne SYKEN kyselyn mukaan

- Kiinteistökohtaisista talousjätevesien käsittelyjärjestelmistä yleisimmät ovat:
  - Saostuskaivot ja purku ojaan 42%
  - Saostuskaivot ja imeytys maahan 34%
  - Saostuskaivot ja maasuodattamo 11%
  - Tehdasvalmisteinen pienpuhdistamo 3%
  - Umpisäiliö tai muu menetelmä 10%

Muita tilanneselvityksiä

- Useiden alueellisten projektien yhteydessä on arvioitu jätevesien käsittelyn tilannetta
- Myös laitevalmistajat ovat esittäneet tilannearvioita laitemyynnin perusteella
- SYKE selvitti kesällä 2008 kuntien ympäristönsuojelumääräyksiä
- Ympäristönsuojeluviranhaltijoiden kyselyt 2007 ja 2009
- Johtopäätöksenä voidaan todeta, että asetuksen toteuttamisessa ollaan pahasti myöhässä!

Tietoa on saatavilla 1: asetuksen vaatimus SYKElle

- ”Suomen ympäristökeskuksen on seurattava yleisesti saatavilla olevia jäteveden käsittelylaitteistoja ja –menetelmiä sekä niillä saavutettavia tuloksia. Puolueettomaan ja luotettavaan arviointiin perustuva ajantasaisen seurannan tieto tulee saattaa kansalaisten helposti saatavaksi.”
- Tämän vaatimuksen SYKE on toteuttanut ylläpitämällä ja täydentämällä ympäristöhallinnon verkkopalvelussa SYKEN puhdistamosivustoa osoitteessa:
- www.ymparisto.fi/hajajatevesi

Tietoa on saatavilla 2: Muita tietolähteitä

- Alueellisesti toimineet projektit ovat laatineet hyviä seurantaraportteja oppaita, esitteitä, projektiesittelyjä, työnäytöksiä yms.
- Muoviteollisuusliitto on laatinut hajajätevesioppaan
- Vesiensuojeluyhdistykset ovat julkaisseet seurantaraportteja ja mallisuunnitelman
- Haja-asutuksen vesihuollon oppikirja (Hamk + SYKE)

Mitä muuta on tapahtunut?

- Kotimaiset puhdistamolaitteet ovat kehittyneet
- Ulkomaisia laitteita tuodaan maahan paljon enemmän kuin aiemmin
- Suunnittelijakoulutus ja pätevyysjärjestelmä
- Maarakennusurakoitsijoita on koulutettu
- Vesihuoltolaitosten viemäriverkostoja on laajennettu ja uusia vesiosuuskuntia on perustettu; tähän sisältyy myös ongelmia!
- Kuntien yhteisiä periaatteita asetukseen liittyvissä menettelyissä

Mitä ei ole tapahtunut?

- Suurin osa niistä hajakiinteistöjen omistajista, joiden vanha jätevesijärjestelmä ei täytä vaatimuksia, eivät ole ryhtyneet tehostustoimiin
- Puhdistamolaitteiden hinnat eivät yleisesti ole halventuneet, vaikka näin on moni kuvitellut tapahtuvan
- Puhdistamoiden asianmukaisesta ylläpidosta ja ammattitaitoisesta huollosta ei olla tarpeeksi kiinnostuneita
- Lietehuollossa on puutteita

YM:n hajajätevesityöryhmä (1/5)

- YM asetti loppukeväältä 2007 edustuksellisesti laajapohjaisen työryhmän edistämään talousjätevesiasetuksen toimeenpanoa ja koordinoimaan eri osapuolten yhteistyötä
- Työryhmä aloitti kesällä 2007
- Kokoontunut noin kerran kuukaudessa
- Määräaika 31.12.2009
- Työryhmän oli määrä antaa suosituksia ja ehdotuksia myös ennen määräaikaa

YM:n hajajätevesityöryhmä (2/5)

- Tähän mennessä työryhmä on pitänyt 25 kokousta
- Kaikissa kokouksissa on ollut aktiivista keskustelua asetuksen toimeenpanosta ja sen ongelmista
- Työryhmän ulkopuolisia asiantuntijoita on ollut kuultavana useissa kokouksissa

YM:n hajajätevesityöryhmä (3/5)

- Asetuksen toimeenpanon tilanteen ja ongelmien kartoitus
- Alan toimijoiden ja toiminnan kartoitus
- Yhteistyökuvioiden selvittäminen
- Opasjulkaisu asetuksen toimeenpanosta julkaistiin loppukesällä 2009 (lisää siitä jäljempänä)
- Ruotsinkielinen käännös valmistuu marraskuussa

YM:n hajajätevesityöryhmä (4/5)

- Kirjelmiä rahoitustukimahdollisuuksien parantamisesta: ARAn avustuksen tulorajojen nosto; kotitalousvähennyksen soveltamisen laajentaminen; pankkilainat
- Monia keskustelujen aiheita ja niissä syntyneitä ajatuksia hyödynnettiin ohjejulkaisussa
- Tiedotuskampanja (jätevesiviikko) keväällä 2009, tietoa ja materiaalia erityisesti maakunta- ja aluelehdistölle

YM:n hajajätevesityöryhmä (5/5)

- Mietitty ehdotusta seutukuntatason jätevesiasiantuntijasta
- Kannanottoja SYKE:n puhdistamosivuston sisältöön ja vesiensuojeluyhdistysten valistemateriaaliin
- Yhteistyötä selvitysmies Lauri Tarastin kanssa, jonka toimesta on tehty mm. kuntakysely
- Uusittu kysely maataloille
- Työryhmän loppuraportti on tekeillä, sisältää johtopäätöksiä ja ehdotuksia toimenpiteiksi

Opasjulkaisu ja sen jakelu

- Julkaisu ”Haja-asutusalueiden jätevesihuollon tehostamisen toimeenpano”, Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2009 laitettiin ympäristöhallinnon verkkopalveluun 24.8.2009
- Ruotsinkielinen käännös on melkein valmis tai tätä luettaessa jo verkossa
- Painettuna julkaisu ilmestyi syyskuussa ja on jaettu kuntien ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisille (yleensä 2 kpl/kunta) sekä alueellisille ympäristökeskuksille
- Ostettavissa Editan kautta

Julkaisun laatimisen tausta (1/3)

- Hajajätevesiasetus annettiin kesällä 2003
- Ministeriön perustelumuuisto oli saatavissa netistä, mutta sitä ei ilmeisesti kovin ahkerasti käytetty asetuksen soveltamista pohdittaessa
- Kun asetuksen siirtymäajan puoliväli lähestyi, kentältä alkoi entistä enemmän kuulua tietoa asetuksen soveltamisen ongelmista

Julkaisun laatimisen tausta (2/3)

- Säännösten tulkinnat ovat olleet vaihtelevia eri kunnissa
- Soveltamisen ohjeistuksesta ja hyvien käytäntöjen esittämisestä keskusteltiin ympäristöministeriön kesällä 2007 aloittaneessa hajajätevesityöryhmässä
- Työryhmä on selvittänyt asetuksen toimeenpanon ongelmia ja tehnyt toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia

Julkaisun laatimisen tausta (3/3)

- Työryhmä päätti kesäkuussa 2008 perustaa alatyöryhmän valmistelemaan opasta asetuksen soveltamisesta
- Alatyöryhmä ja päätyöryhmä käsittelivät ehdotusta eri vaiheissa ja se esiteltiin myös ministeriön johdolle
- Monien vaiheiden jälkeen julkaisu valmistui ja laitettiin nettiin 24.8.2009

Julkaisun keskeinen sisältö

- Julkaisussa tarkastellaan lainsäädäntöä, erityisesti YSL:n soveltamisen erityiskysymyksiä ja asetuksen soveltamisen suhdetta viemärlaitosten toiminta-alueisiin ja ympäristölupiin nähden
- Lisäksi keskeistä sisältöä on suunnittelun ja suunnitelman vaatimukset sekä jätevesijärjestelmän rakentaminen ja lupaprosessi MRL:n kannalta.
- Oppaassa esitetään esimerkkejä hyvistä käytännöistä erityisesti kunnissa, mutta myös muutenkin.

YSL:n soveltaminen

- Vähäinen jätevesimäärä
- Kunnan ympäristönsuojelumääräykset
- Tapauskohtainen lykkäys
- Hallinto- ja pakkotoimet

Hajajätevesiasetuksen soveltaminen

- Soveltamisala
- Poikkeukset (vesihuoltolaitoksen toiminta-alue, ympäristöluvan tarvitsevat, vähäiset jätevedet, kunnan määräykset, muut lait)
- Yleiset vaatimukset ja haja-asutuksen kuormitusluvun merkitys
- Selvitys
- Suunnitelma

Jätevesijärjestelmän rakentaminen

- Vastuu on rakentamiseen ryhtyvällä
- Valvonta-asiat ja luvanvaraisuus
- Suunnittelijan pätevyys
- Vastaava työnjohtaja
- Käyttöönottoasiat

Järjestelmän käyttö ja huolto

- Ammattitaitoa vaativat tehtävät pitäisi saada ammattilaisten hoidettavikais!
- Mitä käyttöön ja huoltoon kuuluu?
- Huoltosopimukset
- Lietteiden poisto ja mihin ne viedään

Suosittelavia käytäntöjä kunnille

(1/4)

- Naapurikunnilla tulisi olla yhteistoimintaa, ettei olisi ristiriitaisia vaatimuksia esim. samalla valuma-alueella
- MRL muistettava, kun vaatimuksia asetetaan ranta-alueille
- Umpisäiliöliete on jätelain tarkoittamaa asumisessa syntyvää jätettä; jätehuoltomääräykset selkeiksi
- Kuntien määräykset eivät saa olla markkinarajoituksellisia

Suosittelavia käytäntöjä kunnille (2/4)

- Kuntien viranomaisten sisäinen yhteistyö toimivaksi
- Viranomaisten roolit ja vastuut muistettava
- Menettelytavat selviksi, kun tulee tilanteita, että käsittelyvaatimukset eivät täyty
- Lykkäyspäätöksien aika ei ole vielä, periaatteita pitää miettiä 2012
- Kunnan viranomaiset eivät ole suunnittelijoita

Suosittelavia käytäntöjä kunnille

(3/4)

- Vesihuoltolain mukaiset kunnan vesihuollon kehittämissuunnitelmat ajan tasalle
- Tiedotettava haja-asukkaille, tiedettävä erityisesti se, mitkä alueet eivät ainakaan pääse keskitetyn viemäröinnin piiriin
- Jätevesiselvityksiä voisi koota, jotta selviävät ongelma- ja tarvealueet
- PIR:n ohje hyvistä käytännöistä kehittämissuunnittelussa

Suositteluvia käytäntöjä kunnille

(4/4)

- Rakentamisen neuvonta ja valvonta
- Suojaetäisyydet
- Kaavamääräykset saattavat olla tiukempia kuin asetus
- Ohjaus järkeviin ratkaisuihin, etenkin vapaa-ajan asuntojen rakentamisessa
- Jätevesien johtaminen toisen ojaan
- Isompien (20-100 avl) pienpuhdistamoiden valvonta

Hyviä käytäntöjä suunnitteluun

- Jos perusvaatimusten alueella maasuodattamossa ei heti toteuteta tehostettua fosforinpoistoa, tulee suunnitelmassa esittää tapa ja ajankohta sen toteutukselle ja käyttöön otolle.
- Toimivuuden seuranta näytteenotoin (liite7) esim. 5 vuoden välein
- Vesimittari olisi suositeltava omaan kaivoakin käyttävissä kiinteistöissä

Hyviä käytäntöjä laitemarkkinointiin

- Asiakkaiden todelliset tarpeet huomioon
- Laitteiden sopivuus kohteeseen varmistettava
- Kunnolliset käyttö- ja huolto-ohjeet, asetuksessakin on jo vaatimuksia
- Huoltopalvelujen tarjoajien tulee ottaa ohjeet huomioon, että todella tehdään se, mitä tarvitaan ja asiakas tietää mitä saa

Julkaisun liitteet

1. Määritelmiä ja käsitteitä
2. Käsittelyyn ja laitteisiin liittyviä vaatimuksia
3. Suunnittelussa huomioon otettavia seikkoja
4. Suunnitelman merkitys rakentamisen laatuun
5. Hoidon ja huollon järjestämisessä huomioitavaa
6. Käsittelyjärjestelmän viranomaisarviointi
7. Puhdistamon toimintakyvyn arviointi
8. Tietoa jätevesijärjestelmien toimivuudesta
9. Lietteiden ja käymäläjätteiden käsittely